

11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 'Dünya ve Ahiret' ile 'Kur'an'a Göre Hz. Muhammed' Ünite Kazanımlarının Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları ile Uyumunu ve Öğrenmeleriyle İlişkisi (Kayseri Örneği)*

The Compatibility of 11th Grade Religious Culture and Moral Knowledge Course 'The World and the Hereafter' and 'Prophet Muhammad according to the Qur'an' Units' Achievements with Students' Interests and Needs and Their Relationship with Students' Learning (Kayseri Example)**

Hatice ARI, Sorumlu Yazar | Corresponding Author
Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara / Türkiye | Ministry of National Education, Ankara, Türkiye
haticeyektinari@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0269-6529>

Süleyman AKYÜREK, Prof. Dr. | Professor
Erciyes Üniversitesi, Kayseri / Türkiye | Erciyes University, Kayseri / Türkiye
akyureks@erciyes.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-8427-5030>

ISSN: 1303-880X
e-ISSN: 2667-7504
<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 19.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.10.2023

Yayın Tarihi / Published Date: 25.12.2023

Lisans / Licence: CC BY-NC-4.0.

Tr/En: En

Atf/Citation: Arı, H. & Akyürek, S. (2023). 11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 'Dünya ve Ahiret' ile "Kur'an'a Göre Hz. Muhammed' Ünite Kazanımlarının Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları ile Uyumunu ve Öğrenmeleriyle İlişkisi (Kayseri Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21 (46), 287-317.

<https://doi.org/10.34234/ded.1285872>

Çıkar Çatışması / Competing Interests:

Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that they have no competing interests.

Yazar Katkıları / Author Contributions:

ARI, H. (%40), AKYÜREK, S. (%60)

* Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı Yüksek Lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** This study is derived from the Master's thesis prepared by the first author under the supervision of the second author.

Öz: Öğrencilerin öğrenmelerinde etkili şartlardan biri olan onların ilgi ve ihtiyaçları program değerlendirme ve geliştirme çalışmalarında dikkate alınan bir husustur. Din eğitimi esnasında ilgi duyduğu, merak ettiği bir konuyla karşılaşan öğrencinin öğrenme isteği daha yüksek olacak ve öğrenmenin gerçekleşmesi daha kolay sağlanacaktır. Araştırmada DKAB Dersi öğretim programı kazanımları, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına ilişkin düşünceleri ışığında incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı 2018 yılında hazırlanan DKAB Dersi Öğretim Programı, on birinci sınıf Dünya ve Ahiret, Kur’an’a Göre Hz. Muhammed üniteleri kazanımlarının, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri ile uyumunu ortaya çıkarmaktır. Çalışmada nitel ve nicel verilerin kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı gerçekleştirilmiştir. Buna göre Kayseri il merkezinde bulunan 5 anadolu lisesinde öğrenim görmekte olan veya mezun 294 öğrenciden anket formuna cevap alınmış ve 13 öğrenciyle yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Sonuç olarak, en yoğun öğrenci ilgisinin 11. sınıf DKAB dersinde Kuran’a göre Hz. Muhammed ünitesi kazanımlarına olduğu görülmüştür. Öğrencilerin en yüksek oranda öğrendiklerini düşündükleri kazanımlar da aynı ünitenin kazanımlarıdır. Ayrıca öğrencilerin dünya hayatı ve ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi tam olarak anlayamadıkları, cenaze uğurlama uygulamalarını sadece teorik boyutta düşünerek okulda öğrenilmesine gerek görmedikleri, Hz. Muhammed’in örnek şahsiyeti ile ona bağlılık ve itaatin öğretiminde mucizevi veya tehditkâr söylemlerden rahatsız oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Öğrenci İhtiyaçları, Öğrenci Beklentisi, Dünya ve Ahiret Ünitesi, Kur’an’a göre Hz. Muhammed Ünitesi.

&

Abstract: Students’ interests and needs, which are one of the effective conditions in their learning, are an important stage of program evaluation and development studies. During religious education, the student who encounters a subject that he is interested in and is curious about will have a higher desire to learn and it will be easier for learning to take place. In the study, the curriculum achievements of the Religious Culture and Moral Knowledge (RCMK) Course were examined in the light of the students’ thoughts about their interests and needs. The aim of this study is to reveal the compatibility of the achievements of the eleventh grade “World and Hereafter Unite” and “Prophet Muhammad According to the Qur’an Unit” of the RCMK Course Curriculum, prepared in 2018 with the interests, needs and expectations of the students. In the study, mixed

research method using qualitative and quantitative data was used. Participation in the study was carried out on a voluntary basis. Accordingly, 294 students who are studying or graduated from 5 Anatolian high schools in the city center of Kayseri responded to the questionnaire form and semi-structured interviews were conducted with 13 students. As a result, it was seen that the most intense student interest was in the achievements of the Prophet Muhammad According to the Qur'an Unit in the 11th grade RCMK Course Curriculum. The achievements that students think they have learned at the highest rate are also the achievements of the same unit. In addition, it was determined that the students could not fully understand the relationship between the life of this world and the life in the hereafter, that they did not see the need to learn funeral farewell practices in school by considering them only in a theoretical dimension, and that they were disturbed by miraculous or threatening discourses in the teaching of devotion and obedience to the Prophet Muhammad and his exemplary personality.

Keywords: Religious Education, Student Needs, Student Expectation, the World and the Hereafter Unit, the Prophet Muhammad According to the Qur'an Unit.

(The Extended Abstract is at the end of the article)

Giriş

Eğitim kurumlarının temel görevi kaliteli eğitim hizmetleri sunmaktır. Bunun için eğitim hizmetlerinin ayrıntılı olarak planlanması gereklidir. Eğitim programları bu ayrıntılı planlamaların sistemli hale getirilmesiyle oluşur (Ertürk, 2017, s. 13). Eğitim programları kişide gözlenmesi beklenen kazanım ve davranışları, içeriği, eğitim durumlarını ve sınav durumlarını kapsayan dirik bir bütündür (Ertürk, 2017, s. 14; Sönmez & Alacapınar, 2015, s. 11). Eğitim programı öğelerinin planlanması süreci de program geliştirmedir (Şahin, 2006, s. 2).

Program geliştirme süreci; program tasarımı, programın uygulanması, değerlendirilmesi ve karşılaşılan eksikliklerin düzeltilmesi çalışmalarını içerir (Özdemir, 2009, s. 126). Bir programın etkililiği uygulandığı dönemin özelliklerine göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle öğretim programlarının sık sık değerlendirilmesi ve geliştirilmesi önemlidir (Ertürk, 2017, s. 113; Sönmez & Alacapınar, 2015, s. 64).

Program değerlendirme çalışmalarının en önemli öğelerinden biri öğrencilerdir. Öğrenciler yaşadıkları dönemin çeşitli özelliklerine bağlı olarak sürekli değişip gelişmektedirler. Buna bağlı olarak hem öğrencilerin öğretim programlarından hem de öğretim programlarının öğrencilerden beklentileri değişmektedir (Sönmez & Alacapınar, 2015, s. 58-61). Bu nedenle gençlerin eğitim ihtiyaçları sürekli olarak

belirlenmelidir. Bu eğitim ihtiyaçlarının belirlenebilmesi için onların öğrenmelerinde etkili olan iç ve dış şartları dikkate almak gerekir (Ertürk, 2017, s. 86). Öğrencilerin öğrenmelerinde etkili olan iç şartlar arasında bulunan ilgi ve ihtiyaçları eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir (Ertürk, 2017, s. 92, 93).

Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanması, öğrenmede motivasyonu oldukça arttırır (Kılavuz & Yılmaz, 2009, s. 125). Çünkü din öğretimi esnasında ilgi duyduğu, merak ettiği bir konuyla karşılaşan öğrencinin öğrenme isteği daha yüksek olacaktır. Böylece eğitimde kalıcı öğrenmenin sağlanması kolaylaşacaktır. Bu nedenle öğretim programları hazırlanırken öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmalı, dönemsel gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Literatüre baktığımızda öğrenenlerin ihtiyaçlarını araştıran çalışmalardan biri Altaş'a (2008) aittir. Çalışmada ilköğretim öğrencilerinin din öğretimi sürecinde ilgi duydukları konular, sınıflar düzeyinde sıralanmıştır. Çakmak'a (2018) ait olan bir çalışmada öğrencilerin ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programında yer alan konulara katılım düzeyleri belirlenmiş ve bu katılımlar büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Genel olarak öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik araştırmalar görülse de öğrencilerin düşüncelerini sebepleri ile açıkladıkları bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lise dönemi öğrencileri gelişim dönemi özelliklerinden dolayı dini şüphe ve çatışmalar yaşayabilmektedirler (Hökelleli, 2018, s. 270). Buna göre öğrencilerin kazanımlara ilgi duyma ya da duymama durumlarının yanında bunların nedenleri de önemli görülmüş ve son ergenlik dönemini yaşayan gençler araştırmamızın katılımcıları olarak belirlenmiştir.

Çalışmamızın konusu olan 16 yaş ve sonrası son ergenlik dönemi hem gelişimin hızlandığı hem de hayatta ilgili önemli kararların alınmaya başlandığı bir dönemdir. Bu dönemde din eğitimi ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak onların kişiliklerinin oluşmasına yardımcı olunmalıdır (Kılavuz & Yılmaz, 2009, s. 131).

DKAB Öğretim Programı planlanırken öğrenci ihtiyaçlarının öncelenmesi gerekir. Aynı zamanda öğretim programlarının değişen ilgi, ihtiyaç ve beklentilerin cevabı verip vermediği ölçülmelidir. Bu nedenle programlar ayrı sınıflar düzeyinde, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına göre sürekli olarak değerlendirilmelidir. Çalışmamızda, 16-17 yaş grubuna hitap eden DKAB Öğretim Programı on birinci sınıf, "Dünya ve Ahiret, Kur'an'a Göre Hz. Muhammed" üniteleri kazanımlarının öğrenci ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılama durumunu inceleyeceğiz. Bu bağlamda çalışmamızın ana problemini: "DKAB Öğretim Programı on birinci sınıf, "Dünya ve Ahiret, Kur'an'a Göre Hz. Muhammed" üniteleri kazanımları, öğrencilerin kendi ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine ilişkin düşüncelerini karşılamakta mıdır?" sorusu oluşturmaktadır.

Yöntem

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı on birinci sınıf "Dünya ve Ahiret, Kur'an'a Göre Hz. Muhammed" üniteleri kazanımlarının, öğrencilerin kendi ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine ilişkin düşüncelerini karşılama durumunu ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada tarama modeli esas alınmıştır. Çalışmada anlama, doğrulama genişliği ve derinliği sağlama amacıyla nitel ve nicel verilerin birlikte ele alındığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır (Creswell & Clark, 2020, s. 4). Nicel ve nitel verilerin her birinin güçlü yönlerinden yararlanabilmek ve birinin zayıf yönünü diğeri ile telafi edebilmek amacı ile bu araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmamızda nicel verilerle konuya ilişkin genel düşünceler ortaya çıkarılmaya çalışılmış, nitel verilerle bu düşüncelerin daha derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece araştırma desenine bağlı olarak nicel sonuçların ne anlama geldiği nitel sonuçlarla detaylandırılmaya çalışılmıştır (Creswell & Clark, 2020, s. 9-10).

Araştırmamızda karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen tercih edilmiştir. Bu çerçevede nicel ve nitel veriler ayrı ayrı toplanarak analiz edilmiş, sonuçların yorumlanması esnasında harmanlanmıştır. Böylece nitel ve nicel sonuçların birbirini tamamlayıcı şekilde sentezlenmesi sağlanmıştır (Creswell & Clark, 2020, s. 85). Anketlerle ulaşılan sayısal sonuçlarla genel bir yaklaşım elde edilirken, mülakatlardan elde edilen veriler ile öğrenci görüşlerinin nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylece öğrencilerin sadece kazanımı öğrenmek isteyip istemediklerinin ortaya konulmasıyla yetinilmemiş, düşüncelerinin nedenlerinin anlaşılıp yorumlanması imkânına ulaşılmıştır. Anket ve mülakat yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada öğrencilerin kazanımı öğrenmek istememeleri ve derste öğrenemediklerini düşünmelerinin nedenleri belirlenmeye ve bunlara yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Kayseri'de 2018 yılı ve sonrasında 11. sınıfı okumuş veya okumakta olan, DKAB dersini almış öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem olarak Kayseri il merkezinde yer alan öğrenciler seçilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini belirlemek için nicel verilerin toplanmasında olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz örnekleme yöntemi, nitel verilerin toplanmasında da amaçlı örnekleme yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. 54'ü Sümer Fen Lisesinde, 47'si Sema Yazar Anadolu Lisesinde, 79'u

Kocasinan Ahmet Eren Anadolu Lisesinde, 72’si Kocasinan 75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesinde, 42’si de Melikgazi Necdet Taş Anadolu Lisesinde öğrenim görmekte olan 294 katılımcı anket formuna yanıt vermiştir. 3’ü Sümer Fen Lisesinden, 8’i Kocasinan 75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesinden, 2’si mezun olmuş altısı erkek, yedisi kız olan 13 öğrenciyle de mülakat yapılmıştır. Mülakat yapılan öğrencilerin sekizi on ikinci sınıf, üçü de on birinci sınıf öğrencisidir.

Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Öğrencilerin kendi öğrenmelerine dair düşüncelerinin araştırıldığı bu çalışmada anket formu ve mülakat soruları veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Anket değişkenleri belirlenirken, DKAB Öğretim Programı on birinci sınıf Dünya ve Ahiret, Kur’an’a Göre Hz. Muhammed üniteleri kazanımları temel alınmıştır. Her bir kazanım için öğrencinin öğrenme isteğini ve konuyu DKAB dersinde öğrenme durumuna dair düşüncelerini irdeleyen anket formu oluşturulmuştur. Hazırlanan anket formu din eğitimi alanında akademisyen olan beş uzmana gönderilerek, değerlendirmeleri alınmıştır. Ayrıca kırk sekiz öğrenci ile de pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Uzman değerlendirmeleri ve öğrenci görüşleri neticesinde bazı sorularda değişiklik yapılmıştır. Ardından hazırlanan anket formunun güvenilirliğinin bir göstergesi olarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Alpha güvenilirlik katsayısı 0,946 olarak bulunmuştur. Buna göre anket formunun yüksek derecede güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış mülakat soruları da anket maddeleri paralelinde oluşturulmuştur. Anket sorularına daha detaylı cevap alabilmek amacıyla hazırlanan sorularda öncelikle aynı beş uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzun ve zor anlaşılır bulunan mülakat soruları kısaltılarak daha anlaşılır şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca dört öğrenciyle de deneme mülakatları yapılmış ve soru maddesi uzunluğu, soruların anlaşılabilirliği ve mülakat süresinin uzunluğu konularında görüş bildirmeleri istenmiştir. Deneme mülakatları ortalama yirmi ile otuz dakika arasında sürmüştür.

Örnekleme yer alan öğrencilerin ankette yer alan her bir madde hakkındaki görüşlerine ilişkin nicel verilerin çözümlemesinde SPSS v20 paket programı kullanılmıştır. Burada öğrencilerin her bir kazanıma dair düşünceleri tek tek ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu işlemler için yüzde ve frekanslar hesaplanmıştır. Mülakat yoluyla elde edilen nitel verilerin çözümlemesinde betimsel analiz tercih edilmiştir. Öğrencilerin cevapları doğrultusunda önce kodlar belirlenmiş, bu kodlar doğrultusunda temalar oluşturulmuştur. Bu temalara göre de öğrenci-

lerin kazanımları öğrenmeyi istememe nedenleri ve öğrenme öğretme süreçlerine yönelik düşünceleri açıklanmıştır.

Araştırmamızda veriler, araştırma soruları dikkate alınarak sunulmuştur. Öğrencilerin görüşlerinin çarpıcı bir şekilde yansıtılması amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir. Elde edilen veriler, öncelikle sistematik bir şekilde betimlenmiş, ardından açıklanıp yorumlanmıştır. Mülakatlarda cümle akışlarının sağlanabilmesi için öğrenciler tarafından kullanılan hani, şey gibi kelimelerden bazıları çıkarılmıştır. Ayrıca sorumlu cümleler anlam bütünlüğünün sağlanabilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bazı sorularda cevabın genişletilebilmesi için katılımcılara ek sorular yöneltilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Dünya ve Ahiret Ünitesi Kazanımlarının Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına İlişkin Düşünceleri ile Uyumu ve Öğrenmeleriyle İlişkisi

On birinci sınıf DKAB dersinde birinci ünite Dünya ve Ahiret ünitesidir. Bu ünitenin kazanımları şöyledir: Hayatı anlamlandırmada ahiret inancının önemi ni fark eder. Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasında ilişki kurar. Ahiret hayatının aşamalarını ayet ve hadislerle temellendirir. Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıklar (MEB, 2018, s. 25). Bu kazanımların ilki duyuşsal, diğerleri bilişsel davranış alanındadır. İlk kazanım duyuşsal taksonominin alma basamağındadır. Bloom Taksonomisi'ne göre sonraki kazanımlar bilişsel davranış alanında olup, bunlardan üçü kavrama, biri analiz basamağındadır.

Din insan hayatına anlam kazandıran en önemli olgudur. Bireylerin dini tutumları ile hayatı anlamlı bulmaları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Dinin yaşama anlam katan unsurlarından biri de ahirete imandır (Karşlı, 2020, s. 191). Ahirete imanın insan hayatına birçok olumlu etkisi vardır. Ahirete iman; insanı ölümün yok edici hissinden kurtarır, ilahi adaletin sağlanacağı ümidini verir ve bireyin ahlakını salt dünyevi olmaktan kurtarır (Karşlı, 2020, s. 196; Yeşilyurt & Taşdelen, 2012, s. 67). Öğrencilerin hayatlarında bu faydaları görebilmeleri için dünya ve ahiret hayatını dengeli bir şekilde ilişkilendirebilmeleri gereklidir. Bunun için de öğrencilerin gelişim çağlarına uygun bir din eğitimi gerçekleştirilmelidir.

Öğrencinin gelişim çağına uygun planlanmayan bir din eğitimi gençlerde ahiret inancının gelişimine ilişkin olumsuz sonuçlara neden olabilir. Çünkü öğretimde içeriğin planlanmasında gencin sosyal, duygusal, zihinsel vb. niteliklerine dikkat edilmelidir. Kıyamet ve ahiret hayatıyla ilgili kavramların öğ-

retiminde öğrenci niteliklerinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Ancak ahiret hayatı ve kıyametle ilgili kavramlara ait bilgilerin ayet ve hadislere dayalı olmaması da önemli bir problemdir (Taştekin, 1998, s. 113). Bu nedenle öğrencilerin bu kavramları DKAB dersinde ayet ve hadisler temelinde öğrenmeleri oldukça önemlidir. Kıyamet ve ahirete ait kavramları doğru anlamlandıran öğrencilerin ölüme bakışları da daha ılımlı olacaktır. Gençlerin gelişim özellikleri bilinerek gerçekleştirilen din eğitimi sonucunda ölüm algısı da olumlu etkilenecektir (Sezer & Saya, 2009, s. 158). Öğrencilerde ölüme karşı olumlu bir algı oluşması için ölüm ve sonrası ile ilgili doğru bilgiler edinmek önemlidir.

Öğrencilerin bu ünite kazanımlarına ait düşüncelerine ulaşmak için onların bu kazanımları öğrenmeyi isteme/istememe durumları ve kazanımı derste öğrenip/öğrenemediklerine dair düşünceleri sorulmuştur.

“Hayatı Anlamlandırmada Ahiret İnancının Önemini Fark Eder.” Kazanımı

“Hayatı anlamlandırmada ahiret inancının önemini fark eder.” kazanımını DKAB dersinde öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı %78,6’dır. Kazanımı öğrenme konusunda olumsuz yanıt veren öğrenci oranı da %20,7’dir. Kazanımı öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranının yüksek olması olumlu bir durum olsa da öğrenmek istemediğini belirten öğrenci oranı da dikkate değerdir. Dersin hedeflediği yaş grubu, gelişim özelliklerinden dolayı hayatın anlamını sorgulama döneminindedir (Hökelekli, 2018, s. 266). Buna göre öğrencilerden bazılarının kazanımı öğrenmek istemediklerini belirtme nedenlerinin hayatın anlamı ile ahiret inancı arasında bir ilişki kuramamış olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu kazanımı derste öğrendiğini belirten öğrenci oranı %53’tür. Kazanımı derste öğrendiğini düşünen öğrenciler, kazanımı öğrenmek istediğini belirten öğrencilerden yaklaşık %25 oranında düşük kalmıştır. Bu durum öğrenme öğretme süreçlerinin kazanımı öğrenmek isteyen bazı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmediğini ortaya koymaktadır. İlgi duyduğu konuları derste yeteri kadar öğrenemediğini düşünen öğrenci farklı kaynaklara yönelebilecektir. Ancak öğrenciler sağlam bir bilgi temeline sahip olmadıkları konularda farklı kaynaklardan yanlış bilgiler edinebileceklerdir. Bu nedenle kazanımın derste öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması gereklidir.

Gerçekleştirilen mülakatlarda da öğrencilerin tamamı kazanımı öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak birçoğu DKAB dersinde bu konuda bazı noktaların eksik bırakıldığından bahsetmişlerdir. Söz konusu görüşlerden bazıları şöyledir:

Din Kültürü kitaplarında rahatsız olduğum bir durum olarak sadece çoğunlukla İslam’ın var olmasından dolayı hem oldu yani mantiken cevabını verdi ama birazcık taraflı verdiği inaniyorum. (Ö4/E/12/AL)

O biraz da bizle iletişime geçen öğretmene bağlı. Çünkü öğretmenin de çocuklara karşı davranışı önemli. (Ö5/ E/12/AL)

Din kültürü dersinden daha böyle klasikleşmiş cevaplar değil de bizim yorumumuza açık cevaplar beklerdim. (Ö8/K/11/FL)

Din kültüründe mesela ahiret inancına daha çok biz kavramlar üzerinden gidiyoruz ama bence bu cevaplamak istediğimiz soruları bulmamız daha mantıklı olur. (Ö10/ K/11/FL)

Müfredat açısından düşünmek yanlış çünkü her öğretmen farklı şekilde anlatıyor ve her öğretmen kendine has bir yol izliyor. (Ö13/E/M)

Öğrencilerin birçoğu dersteki öğrenme eksikliklerini öğretmene bağlı olarak açıklamıştır. Burada konuların üstünkörü geçilmesine, öğretmenin öğrenci sorularına verebileceği olumsuz tepkilere, öğrenci yorumlarına ve sorularına yer verilmemesine ve derste tartışma ortamı oluşturulmamasına değinmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik olumlu tutumları, onların dersi ve dini sevmelerini sağlayabilir (Yeşilbaş, 2006, s. 143). Ancak bunun tersi de mümkündür. Bu nedenle özellikle de dini sorgulama döneminde olan öğrencilerin sorularına, öğretmenin olumlu yaklaşması oldukça önemlidir. Ayrıca derslerde öğrenci sorularına yer verilmesi, bu soruların tartışılması etkili ve kalıcı öğrenmeyi de destekleyecektir (Akyürek, 2015, s. 129).

Osmanoğlu ve Korkmaz'ın (2018, s. 145, 150, 153) araştırmasına göre ülkemizde DKAB öğretmenleri yetiştiren kurum olan ilahiyat fakültesi öğrencileri, ilahiyat öğrencisinin birçok alanda iyi yetişmiş, donanımlı, bilgisini yaşadığı topluma yansıtılabilen çok iyi bir öğretmen olması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilere göre ilahiyat fakültesi, ondan bekledikleri niteliklere uygun bireyler yetiştirememektedir. Genel olarak burada yetiştirilen öğretmen adaylarının toplumdaki ve onun sorunlarından uzak kaldığını ve buradaki eğitimin hayata yakın olmadığını düşündükleri görülmüştür. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin çok azı, bu fakültenin kendinden beklenen eğitim niteliklerini sağladığını düşünmektedir. Meslek öncesi DKAB öğretmeni eğitiminden kaynaklanan problemlerin, öğrenme öğretme süreçlerine de öğretmenden kaynaklanan eksiklikler olarak yansıdığı düşünülebilir. Mülakatlarda bahsedilen öğrenci soru ve yorumlarına yer verilmemesi, tartışma ortamı oluşturulmaması gibi problemlerin de meslek öncesi eğitimde görülen aksaklıklardan kaynaklandığı düşünülebilir.

Farklı çalışmalar, derslerinde tartışma yöntemine yer verdiğini belirten öğretmenlerin, bu yöntemi ilke ve kurallarına uygun bir şekilde uygulamadıkları

rını ortaya koymuştur (Altıntaş, 2014, s. 274; Cingöz & Akyürek, 2020, ss. 76, 77). Ayrıca çalışmalar DKAB öğretmenlerinin, öğrenci grubunun özelliğine en uygun yöntemleri seçip belirleme konusunda eksikleri bulunduğunu (Işıkdogan, 2006, s. 115) ve öğretimde genellikle geleneksel disiplin anlayışının etkisinde kalarak derslerde diyalog ve tartışma ortamı oluşturmadıklarını (Koç, 2010, s. 130) göstermiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin derste öğrencileri aktif kılacak adımlar uygulamalarının öğrencilerde kazanımı öğrenemediklerini düşünmelerine sebep olduğu söylenebilir.

“Dünya Hayatı ile Ahiret Hayatı Arasında İlişki Kurar.” Kazanımı

“Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasında ilişki kurar.” kazanımını derste öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı %60,9’dur. Kazanımı öğrenme isteği konusunda olumsuz yanıt veren öğrenci oranı da %38,5’tir. Öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı öğrenmek istediğini belirtmesi olumlu bir durumdur. Dünya hayatının ahiret hayatı ile ilişkilendirilmesi ya da ilişkilendirilmemesi seküler bakışla ilgilidir. Yapıcı’nın (2009, s. 31) çalışmasına göre ülkemiz gençleri arasında seküler bakışın yaygın olduğu söylenebilir. Ancak bu gençler arasında zamanı ve şekli belli olan ibadetlere yapılan vurgu genellikle ibadetlerin inanç ve duygu boyutuna yapılan vurgu kadar kuvvetli değildir. Günümüz seküler anlayışının etkisiyle gençlerden bazılarının dünya ve ahiret hayatları arasındaki ilişkiyi öğrenmek istemedikleri kanaatine varılabilir. Yapılan mülakatlarda da öğrencilerden bazıları dünya ve ahiret hayatları arasındaki ilişki ifadesine karşı çıkmakta, bu iki hayatın arasında bir etkileşim olabileceğini belirtmektedir. Gençlerin dünya hayatlarının tamamıyla değil bir kısmıyla ahiret hayatlarını ilişkilendirdikleri buradan hareketle de tamamen seküler anlayışa sahip olmasalar da bu yaklaşımın etkisinde kalabildikleri söylenebilir.

Kazanımı derste öğrendiğini belirten öğrenci oranı %55,1, yeteri kadar öğrenemediğini düşünen öğrenci oranı %44,2’dir. Öğrencilerin azımsanmayacak bir miktarı kazanımı derste yeteri kadar öğrenemediğini düşünmektedir. Gençlerin dünya ve ahiret hayatlarını doğru bilgilere dayandırarak ilişkilendirmeleri önemlidir. Çünkü dünyada her zaman adaletin gerçekleşmediğini gören gençler Yaratacıcıyı ve O’nun adaletini sorgulayabilmektedir. Bu bağlamda gençler arasında sorgulanan konulardan biri kötülük problemidir (Zengin & Menküç, 2021, s. 269). Burada da dünya ve ahiret hayatlarını doğru bilgi temeline dayalı olarak ilişkilendirebilmeleri, öğrencilerin hem inançlarını sağlamlaştırarak hem de ilahi adalet duygusuyla daha ümitli yaşamalarına katkıda bulunacaktır (Karşlı, 2020, s. 197; Özarslan, 2000, s. 304; Yeşilyurt & Taşdelen, 2012, s. 67).

Verilerde konuyu öğrenmek istemediğini belirten öğrenci oranı ile konuyu derste öğrenmediğini belirten öğrenci oranının yarıya yakın olması, ciddi bir durumdur. Bu konuda öğrencilerin, kazanımı öğrenmede isteksiz davranma ve gerekli öğrenmenin gerçekleşememe nedenleri konusunda ne düşündükleri, mülakatlara katılan öğrencilerin belirttikleri düşünceler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

Yani hocam aralarında pek fazla bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. Sonuçta birisi dünya hayatı, birisi ahiret hayatı. Ama ahiret hayatımızı etkiler tabi ki de buradaki yaptıklarımız. (Ö1/ E/12/AL)

Meslek seçimimiz ve üniversite tercihi dünyada verilen kararlar. Ahiret inancını kapsamaz. Helal para falan kazanmalısın. Hani bu yüzden etkiler. (Ö3/ K/12/AL)

Allah tarafından günah olur ya da sevap olur gibisinden yargıladığımız için ama yani şey değil üniversiteye hazırlanıyorum şu anlamda ahiret inancı şey olur diye çok değil aslında. (Ö9/ K/12/AL)

Bu konu hakkında hiç üzerine gitmedik. Yine bazen konular oluyordu işte birisinden öğretmene giden sorular oluyordu vs. ama konu olarak bize öğretmenlerden bir dönüş sağlanmalı. ... Ama konu olarak şekillenmiş bir şey yoktu, bize sorulması gereken veya hadi bugün çocuklara soralım tarzında. O yüzden çok bir bağlantı yoktu bununla. (Ö5/ E/12/AL)

Mevzu onu okumak da değil işte onu sunuş tarzı. O yüzden ben bu konuda Din Kültürü Dersinin pek şey olduğunu düşünmüyorum. (Ö12/E/M)

Başka kültürlerde nasıl işliyor onları bilmek isterdim. (Ö13/E/M)

Mülakatlarda kazanıma ilgi duymadığını veya onu öğrenmek istemediğini belirten öğrenci olmamıştır. Kazanımı yeterince öğrenmediğini belirten öğrenciler de bunun gerekçesi olarak; derste somut örneklerin bulunmamasını, öğretmenlerin konuyu sunuşlarında eksiklik olmasını, öğrenci yorumlarına yer verilmemesini ve farklı kültür ve felsefi yaklaşımlara değinilmemesini göstermiştir. Yapılan bir çalışmaya göre öğretmenler genellikle derslerde somut örnekler üzerinden öğrencileri düşünmeye sevk ettiklerini belirtmiştir (Cingöz & Akyürek, 2020, s. 91). Ancak farklı bir çalışmada öğretmenlerin öğrenme öğretme süreci hakkında belirttikleri düşünceleri ile araştırmacı gözlem notlarının aynı doğrultuda olmadığı görülmüştür (Altıntaş, 2014, s. 109). Derslerde anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayabilecek yöntem çeşitliliğine yer verilmemesinin ya da yöntemlerin doğru uygulanamamasının öğrencilerden bazılarının konuyu yeterince öğrenemediklerini düşünmelerine neden olduğu söylenebilir.

Kazanımı öğrenememe nedenleri arasında, farklı bakış açılarını ve felsefi yaklaşımları öğrenmek istediği halde derste bu isteklerine karşılık bulamamayı gerekçe gösteren öğrenciler olmuştur. Farklı inanç ve yaklaşımların DKAB dersinde yer almamasının nedeni öğretim programında bunlara yer verilmemesinden değil öğretmenin din eğitimi anlayışından kaynaklanabilir. DKAB öğretmenlerinin çoğunluğu yürüttükleri din derslerinde dini öğrenme yaklaşımına uygun olarak davranmaktadır (Aşlamacı, 2018, s. 732). Öğretmenlerin bu anlayışlarının yansımaları olarak derslerde farklı inanç ve yaklaşımlara yeterince yer verilmediğini ve bu nedenle de öğrencilerden bazılarının kazanımı derste yeteri kadar öğrenemediklerini belirttikleri düşünülebilir.

“Ahiret Hayatının Aşamalarını Ayet ve Hadislerle Temellendirir.” Kazanımı

“Ahiret hayatının aşamalarını ayet ve hadislerle temellendirir.” kazanımını öğrencilerin %74,1’i öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Kazanımı öğrenme konusunda olumsuz yanıt verenlerin oranı %25,2 olmuştur. Öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı öğrenmek istediğini belirtmesi, ahiret hayatına ilişkin ayet ve hadislere dayalı sağlam bilgi edinme açısından önem taşımıştır. Ancak öğrencilerin yaklaşık dörtte biri kazanımı öğrenmek istemediğini belirtmiştir. Daha önce yapılan bir çalışmada da öğrencilerden bazılarının ahiret hayatı konusunda anlatılanları kabul ettikleri ancak konuyla ilgili bilgilerden kaynaklanan korkular yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda merak ettikleri hususlar hakkında yeterli kaynaklara ulaşamadıkları ortaya konulmuştur (Taştekin, 1998, s. 233).

Bu kazanımı derste yeteri kadar öğrendiğini düşünen öğrenci oranı %66,3’tür. Kazanımı derste öğrenme konusunda olumsuz yanıt veren öğrenci oranı ise %32,9’dur. Öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı öğrenmek istediğini belirtmesi olumlu bir durumdur. Çünkü onların kıyamet ve ahiretle ilgili bilgileri hem gelişim dönemine uygun olmalı hem de ayet ve hadislere dayandırılmalıdır. Öğrencilerin kıyamet ve ahiret hayatının aşamalarını öğrenmeleri konusundaki tespit edilen problemlerden biri de bu konulardaki bilgilerin ayet ve hadislere dayanmıyor olmasıdır. Ayrıca genellikle öğrenciler bu konularda sorularına doyurucu yanıt almak için ilgili kaynaklara ulaşamamaktadır (Taştekin, 1998, s. 233). Çalışmamızda kazanımı öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı, derste öğrendiğini belirtenlerden yaklaşık %8 oranında yüksektir. Buna göre kazanıma ilgisi olan ancak derste yeteri kadar öğrenemediğini düşünen öğrencilerin doğru bilgi kaynaklarına ulaşamadıkları için ilgilerinin yanlış kaynaklara yönelebileceği düşünülebilir. Öğrencilerin sorularına doyurucu yanıt alabilmeleri ve bu konuda merak ettikleri hususları doğru kaynaklardan araştırabilmeleri için kazanımı derste öğrenmeleri gereklilik arz etmektedir.

Yapılan mülakatlarda öğrenciler kazanımı derste yeteri kadar öğrenememe konusunda genellikle öğrenme öğretme süreçlerinde gördükleri problemlerden bahsetmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şöyledir:

İnsanların ne düşündükleri veya ne yapmaları gerektiği konularında falan daha çok şey yapmaları gerekiyor. (Ö10/ K/11/FL)

O kavramların öğrencilerin aklında kalmasını nasıl sağlayabilirdim bunu düşündüm. (Ö3/ K/12/AL)

Mesela Mısır mitolojisinde de böyle insanlar bunlara inanıyor, sadece şeyden değil eski tarihten de bahsedilmesi gerektiğini düşünüyorum. (Ö4/E/12/AL)

Mülakata katılan öğrencilerin tamamı kazanımı öğrenmek istediklerini belirttikleri halde, öğrenme öğretme süreçlerinde bazı eksiklikler olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Bu eksiklikler; derste kavramların kalıcı olarak öğretilememesi ve farklı bakış açılarına yer verilmemesi olarak sıralanmıştır. Kavram öğretiminde öğretmenler soyut kavramda yöntem bilgisi eksikliğinden kaynaklanan problemler dolayısıyla çeşitli zorluklar yaşayabilmektedir (Uçak & Doğan, 2021, s. 421). Öğrenciler de genellikle DKAB dersinde soyut kavramlarla ilgili çok soru sormamakta, bunları aile, medya, internet gibi kaynaklardan öğrenmeye çalışmaktadır. Ancak soyut kavramların öğretiminde önceden öğrenilmiş bilgilerdeki yanlışlıkları düzeltmek oldukça zor olabilmektedir. Bu nedenle soyut kavramların öğretiminde öğrencilerin gelişim dönemleri göz önüne alınmalı ve ders süreci yöntem çeşitliliğiyle zenginleştirilmelidir (Ayaydın, 2012, s. 32). Belirtilenlerden hareketle öğrenme öğretme süreçlerinde kavram öğretiminde, öğrenci gelişim özelliklerinin dikkate alınması ve yöntem çeşitliliğinin sağlanması hususlarındaki eksiklikler nedeniyle öğrencilerden bazılarının kazanımı derste öğrenemediğini düşündükleri söylenebilir.

“Cenaze Uğurlama İle İlgili Dinî Uygulamaları Örneklerle Açıklar.” Kazanımı

“Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıklar.” kazanımını öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı %59,8, öğrenmek istemediğini belirten öğrenci oranı %38,4’tür. Öğrencilerin çoğunluğu kazanımı öğrenmek istediğini ifade ettiği halde, öğrenmek istemediği yönünde görüş beyan edenler de azımsanamayacak orandadır.

Cenaze uygulamaları din ve kültürün etkileşimi sonucunda meydana gelir. Buna bağlı olarak ölüm toplumda sadece hayatın son bulması olarak algılanmaz, sosyolojik, psikolojik, felsefi vb. birçok boyutu içerir (Erdiç, 2017, ss. 154, 155). Gelenekler, görenekler, inanç ve ibadetler toplumda sosyal bütünleş-

meyi sağlar. Böylece cenaze uygulamaları toplumda anlamlı ilişkilerin kurulmasına önemli derecede etki eder (Dikmen, 2015, s. 460).

Modernleşmeyle beraber toplumda ölüm ile hayat arasındaki mesafeye olan yaklaşım da değişmiştir (Erdiç, 2017, s. 148). Seküler dünyada ölüm hayatın dışına itilmiş, konuşulmaması, düşünülmemesi gereken bir olgu gibi yansıtılmıştır. Bu, ölümlerle hayat arasındaki mesafeyi gittikçe açmaktadır (Durmuşoğlu & Ataman, 2018, s. 139). Dolayısıyla verilerde öğrencilerin azımsanamayacak bir kısmının cenaze uygulamalarını öğrenmek istemediklerini belirtmeleri, modern dünyanın seküler yaklaşımının etkisi olarak yorumlanabilir.

"Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıklar." kazanımını derste yeteri kadar öğrendiğini belirten öğrenci oranı %65,9'dur. Bu, öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranından yüksektir. Burada öğrenme öğretme süreci uygulamalarının kazanımı öğrenmek istemeyen bazı öğrencilerde kazanımı öğrenme isteği oluşturduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %32,7'si kazanımı derste yeteri kadar öğrenemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı derste öğrendiğini düşünmesine rağmen, derste öğrenemediğini düşünenlerin dikkat çekecek oranda olduğu görülmüştür. Mülakatlarda ise öğrenciler, genellikle konuya çok da ilgi duymadıklarını, hakkında bilgi sahibi olacak kadar öğrendiklerini ve bunun yeterli olduğu kanaatini taşıdıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili bazı öğrenci yorumları da şöyledir:

Vefat eden birisi için neler yapabileceğimizi az çok biliyorum. Çünkü çevremiz sayesinde büyüdükçe öğreniyoruz. O yüzden Din Kültürü Dersinin bu konularda çok fazla işlenmesini gerekli bulmazdım. (Ö2/ K/12/AL)

Çok ilgi alanıma girmezdi açıkçası. Yani çok bilmiyordum ben zaten cenaze işlemleri vs. genelde erkekler hani şey yapıyor ya namazıydı, diğer şeyleriydi, çok bilgim yok. (Ö7/ K/12/AL)

Bunu bir lise öğrencisi bilse pek de bir şey, hani bundan bir fayda edinilir mi ben açıkçası pek bir şey düşünmüyorum. (Ö12/E/M)

Şey aslına bakarsanız girmeyen bir konu. Ama bu benimle de alakalı olabilir (kendisinin agnostik olduğunu belirtti), çünkü benim için bellidir zaten. (Ö4/E/12/AL)

Öğrenciler konuya ilgi duymama nedenleri olarak, genellikle bilinen bir konu olduğu için gerekli görmediklerini, erkekleri ilgilendiren bir husus olduğundan ilgilerini çekmediğini, lise öğrencisi için çok gerekli bir konu olmadığını ve

daha çok bu yaş grubunun merak ettiği konulara yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda bir öğrenci de kendi inancı farklı olduğu için konunun ilgisini çekmediğini ifade etmiştir.

Okulun öğrencileri hayata hazırlayabilmesi için öğretimin hayata yakınlık ilkesi ile uyumlu olması gereklidir. Bu bağlamda ders konuları ve uygulamalar esnasındaki örnekler öğrencilerin hayatlarıyla ilgili olmalıdır (Aydın, 2015, s. 18). Öğrencilerin dersler konusunda gördükleri eksiklikler arasında öğretimde hayata yakınlık ilkesinin ihmal edilmesi olduğu gösterebilir. Buna göre cenaze uğurlama ile ilgili dini uygulamalar anlatılırken hem gerçek yaşamla ilgi kurulmalı hem de sosyolojik boyuta değinilmelidir. Yukarıda cenaze uğurlama uygulamalarının sosyolojik, psikolojik, felsefi vb. birçok boyutunun olduğundan bahsetmiştik. Öğrencilerin mülakatlarda bu boyutlardan bahsetmemeleri öğrenme öğretme süreçlerinde konunun farklı boyutlarına dikkat çekilmeden işlendiğini gösterebilir. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde ders içeriklerinin kazanımın farklı boyutlarını yansıtmak şeklinde planlanmaması dolayısıyla bazı öğrencilerin kazanıma hem ilgi duymadıkları hem de onu derste öğrenemediklerini düşündükleri söylenebilir.

DKAB programındaki ikinci ünite Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'dir. Dolayısıyla bu makale çerçevesinde ikinci olarak bu ünite ve kazanımları ele alınmıştır.

Kur'an'a Göre Hz. Muhammed Ünitesinin Kazanımlarının, Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına İlişkin Düşünceleri ile Uyum ve Öğrenmeleriyle İlişkisi

On birinci sınıf DKAB dersinde ikinci ünite, Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'dir. Bu ünitenin kazanımları: Hz. Muhammed'in örnek şahsiyetini tanır, Hz. Muhammed'in peygamberlikle ilgili görevlerini açıklar, Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar şeklindedir (MEB, 2018, s. 26). Bloom Taksonomisi'ne göre bilişsel davranış türündeki bu kazanımların ilki bilgi basamağında, diğer ikisi de kavrama basamağındadır.

Allah, insanların kendi iradesi doğrultusunda yetiştirilebilmeleri için, onlara peygamberler göndermiştir. Buna bağlı olarak birçok ayette de Hz. Muhammed'in ümmetine rol model olma yükümlülüğünden bahsedilmiştir (Çağrı, 2020). Bu örnekliğin anlaşılması ve hayata aktarılabilmesi için Hz. Muhammed'in şahsiyetinin tanınması önemlidir. Ancak zamanla Peygamber anlatımlarında mucizevi söylemlere sıklıkla yer vermeye başlanmıştır. Bunun sonucu olarak da Hz. Muhammed insanüstü bir varlık olarak tanıtılmaya çalışılmıştır.

Çeşitli çalışmalar göstermektedir ki gençler arasında Allah'a inandığı halde Peygambere inanmadığını belirtenlerin veya Peygamberi her konuda rol model almadığını söyleyenlerin sayısı artmaktadır (Koçak, 2019, s. 118, Kulat, 2017; Aktaran: Koçak, 2019, s. 120). Bunların karşısında mucizevi söylemlerden uzak, Hz. Muhammed'in hayattaki asıl yerinin öğrenilmesine rehberlik edecek bir yaklaşımın benimsenmesi gereklidir (Bağcı, 2010, s. 88).

Bir insan olarak Hz. Muhammed öğretilirken aynı zamanda vahiy alan bir insan vasfının ona yüklediği görevlerin ve bunları nasıl yerine getirdiğinin anlaşılması da önemlidir. Peygamber görevleri gençler açısından sadece o zamana ait olgular gibi görülebilir. Bu görevlerin öğrenciler tarafından anlaşılabilmesi ve hayata yansıtılabilmesi için öğretimde hayata yakınlık ilkesi göz önünde tutulmalıdır (Diler & Sevim, 2019, s. 956).

Günümüz gençleri genellikle belli bir alandaki uzmanlık ve tecrübeye dayalı olan otoriteyi kabul ederken emreden ve zorlayan otoriteye karşı daha tepkili yaklaşabilmektedirler (Odabaşı, 2020, s. 209). Bu nedenle Hz. Muhammed'in otoritesinin kaynağının doğru anlaşılabilmesi için, ona bağlılık ve itaatin ayet ve hadislere dayalı olarak öğrenilmesi gereklidir.

Öğrencilerin bu ünite kazanımlarına ait düşüncelerine ulaşmak için onların bu kazanımları öğrenmeyi isteme/istememe durumları ve kazanımı derste öğrenip öğrenemediklerine dair düşünceleri sorulmuştur.

"Hz. Muhammed'in Örnek Şahsiyetini Tanır." Kazanımı

"Hz. Muhammed'in örnek şahsiyetini tanır." kazanımını öğrencilerin %78,3'ü öğrenmek istediğini belirtirken, %21,1'i de öğrenmek istemediğini belirtmiştir. Kazanımın öğrencilerin çoğunluğu tarafından öğrenilmek istenmesi, olumlu bir durumdur. Ancak öğrencilerin önemli bir bölümünün kazanımı öğrenmek istememesi de dikkat çekmektedir. Gençlerin genel dini tutumları ile Peygamber tasavvurları ve insani yönleri arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki vardır (Çınar, 2020, s. 111). Gençler arasında Peygamber önemlidir. Ancak Peygamber anlatımında insanüstü bir yaklaşım, öğrenciler tarafından pek kabul görmemektedir (Çınar, 2020, s. 113). Hem Peygamber tasavvurlarının olumlu yönde etkilenebilmesi hem de insani yönlerinin doğru bir şekilde gelişebilmesi için öğretimin, öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak ve onlara uygun bir dil benimsenerek planlanması ve uygulanması gereklidir.

"Hz. Muhammed'in örnek şahsiyetini tanır" kazanımını öğrencilerin %72,4'ü derste öğrendiğini belirtirken, %25,8'i öğrenemediğini söylemiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı derste öğrendiğini düşünmesi olumlu iken kazanımı

derste öğrenemediğini düşünen öğrenci oranı da oldukça yüksektir. Çocuklukta sorgulanmadan kabul edilen dini bilgiler ergenlikle birlikte sorgulanmaya başlar. Genel olarak sorularına tatmin edici yanıtlar alabilen gençlerin İslam inanç esaslarını benimseme düzeyleri artabilmektedir (Kandemir, 2022, s. 376). Bu nedenle öğrencilerin öğrenme öğretme süreçlerinde zihinlerini doyurabilecek cevaplara ulaşabilmelerine rehberlik edilebilmesi önem taşımaktadır.

Hz. Muhammed, gençlerle iletişim kurarken onların dönemine uygun bir yaklaşım sergilemeye önem vermiştir. Ancak günümüz eğitiminde aynı şekilde gençlerin gelişim dönemlerine ve yaşadıkları zamana göre sorularının cevaplanması ve zihinlerine göre bir peygamber tasavvuru oluşturulması sağlanamamıştır. Bu durum gençlerin zihinlerinden Peygambere imanın rafa kaldırılmasına neden olmuştur (Koçak, 2019, s. 118). Bugün öğrenciler Peygamberin gerçekten yaşayıp yaşamadığını veya akli olarak sağlıklı olup olmadığını dahi sorgulayabilmektedir (Günaydın, 2017, s. 324).

Gençlerde sağlıklı bir Peygamber tasavvuru oluşturabilmek için kazanımın derste öğrenilmesi gereklidir. Bu nedenle öğrencilerin kazanımı derste öğrenemediklerini düşünme nedenleri ders planlamaları açısından önemlidir. Nitekim öğrenciler yapılan mülakatlarda bu konuda eksik gördükleri hususlara değinmiştir. Söz konusu görüşlerden bazıları şöyledir:

İslam dininde olmayan kişilerle arasındaki etkileşimi daha çok merak ediyordum. Ve inanmayanları da düşmanları da tanımak gerektiğini düşünüyorum. (Ö4/E/12/AL)

Etki bırakması lazım, ama etki bıraktığını düşünmüyorum bunun hakkında konuşulduğunda insanlar üzerinde. (Ö5/ E/12/AL)

Onu böyle çok üstün körü geçmek yerine daha detaylıca anlatılabilirdi bence. İşte ne olmuş, ne yapılmış, ne hissederek yapılmış ben bunların hepsini dinlemeyi tek tek isterdim yani. (Ö9/ K/12/AL)

Peygamberimizin bazı yerlerde işlediği hatalar demeyelim de öyle bir kader buyurulmuş yaptığı bazı hoş karşılanmayan şeyler oluyor. Ama bir yerde Tanrı mükemmelliğinde olmadığını kanıtıyor zaten. Bu güzel olabilir işte hani o konuda, anlatmakta. (Ö12/E/M)

Öğrencilerden bazıları Hz. Muhammed'in şahsiyetinin anlatımında farklı bakış açılarına yer verilmemesini eleştirmişlerdir. Burada karşıt görüşlü insanların daha yakından tanınmasına, Hz. Muhammed'in hayatından daha farklı, bilinmedik örneklerle yer verilmesine değinmiş ve öğretimin daha

etkili olması gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda dersin daha ilgi çekici olması, örnek olaylara daha çok yer verilmesi ve olaylarda ne yapılmış, nasıl yapılmış, ne hissederek yapılmış gibi unsurlara yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Olumsuz görülebilecek örneklerle de yer verilmesi gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Öğrenci eleştirileri genellikle örnek olay yönteminin etkili ve verimli kullanılmaması yönünde şekillenmiştir. Çeşitli çalışmalar da öğretmenlerin çoğunluğunun örnek olay yöntemini etkili ve verimli bir şekilde uygulayamadıklarını ortaya koymuştur (Cingöz & Akyürek, 2020, s. 107; Altıntaş, 2014, s. 128). Hz. Muhammed’i doğru tanıyan ve onu örnek alan bir neslin yetiştirilebilmesi için öğrenme öğretme süreçlerinin öğrencilerin gelişimlerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması gereklidir. Bu nedenle öğrenme-öğretme süreçlerinde örnek olay yönteminin öğrencilerden bazılarının beklentilerine uygun kullanılmamasının onların kazanımı derste öğrenemediklerini düşünmelerine neden olduğu söylenebilir.

“Hz. Muhammed’in Peygamberlikle İlgili Görevlerini Açıklar.” Kazanımı

“Hz. Muhammed’in peygamberlikle ilgili görevlerini açıklar” kazanımını öğrencilerin %73,2’si öğrenmek istediğini, %24,8’i öğrenmek istemediğini belirtmiştir. Hz. Muhammed’in Peygamberlikle ilgili görevlerinin bilinmesi hem onun tebliğ faaliyetlerini nasıl gerçekleştirdiğinin hem örnekliğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı öğrenmek istediğini belirtmesi olumludur. Ancak azımsanmayacak bir öğrenci grubunun kazanımı öğrenmek istemediğini belirtmeleri de dikkate alınmalıdır.

Gençlerin peygamber algısını olumlu yönde etkileyebilmenin yolu yine peygamberi doğru anlamaktan geçecektir. Onun zamanına nasıl hitap ettiği, dini gönüllere nasıl yerleştirdiği anlaşılabilir ve günümüz diliyle yorumlanarak, gençlerde doğru bir Peygamber algısı oluşturulabilir (Koçak, 2019, s. 122). Öğrencilerin kazanımı öğrenmek istememe nedenleri aşağıda mülakatlardan anlaşılabilir ve çalışılacaktır.

“Hz. Muhammed’in peygamberlikle ilgili görevlerini açıklar” kazanımını öğrencilerin %72,8’i derste öğrendiğini belirtirken, %26,5’i öğrenmediğini belirtmiştir. Demokratik bir ortamda, yeterince ve doğru bilgilenen bir öğrencinin dini şüphe oranı diğerlerine göre oldukça düşüktür (Günaydın, 2017, ss. 330, 331). Hz. Muhammed’in peygamberlik görevlerini öğrenen genç hem onu daha iyi anlayacak hem de dini konulardaki şüphesi azalacaktır. Bu nedenle gelişim dönemi özelliği olarak dini şüphe dönemindeki gençlerin bu kazanımı derste

öğrendiklerini düşünmeleri oldukça önemlidir. Kazanımı öğrenemediğini düşünen öğrencilerin de öğrenememe gerekçelerini bilmek önemlidir. Konuyla ilgili olarak mülakatlarda belirtilen görüşlerden bazıları şunlardır:

Genel olarak ne olduğunu, nasıl olduğunu bildiğim için benim de zamanında din dersi baya bir katkı sağladı. Ama şu an fazla bir ekstra bir bilgim yok. (Ö2/ K/12/AL)

Bunun nasıl yapıldığı konusunda birazcık bilgi eksikim var sanırım. Ve bu açıdan da Din Kültürü dersine daha buna yönelik örnekler verilerek ders verilebilir diye düşünüyorum. Tebliğin amacıyla alakalı bu örnekler üzerinden yorum yapılabilir diye düşünüyorum. (Ö11//11/FL)

Aslında öğrenmek istemezdim desem çok şey olmaz herhâlde. Zaten tebliğ demek bildiri demek, tek onu biliyorum gerisi yok. (Bunun yerine hangi konuyu koyabilirdik sence?: Araştırmacı) İnsanlara dürüst olmalarını ya da Hz. Muhammed'i örnek almalarını vs. bir konu olabilirdi. Nasıl iyi insan olacaklarını, ahlaklı olacaklarını, bu konu olabilirdi. (Ö3/ K/12/AL)

Kazanımı derste öğrenemediğini belirten öğrenciler genel olarak öğrendiklerini ancak şu an hatırlamadıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci derslerde örnekler üzerinden yorumlar yapılması durumunda daha kalıcı öğrenmenin gerçekleşeceğini belirtmiştir. Kazanımı öğrenmek istemeyen bir öğrenci ise bunun yerine hayata daha yakın konuları öğrenmek istediğini söylemiştir. Nitekim öğrenilen bilgilerin kalıcı olması ve öğrencinin bu bilgiyi kullanabilmesi için öğretimin yaşamla ilişkilendirilmesi oldukça önemlidir (Diler & Sevim, 2019, s. 956). Öğrencilerden bazıları kazanımın örnekler üzerinden yorumlanması durumunda daha iyi öğrenebileceklerini belirtmiştir. Yukarıda da açıkladığımız üzere daha önceki çalışmalar öğretmenlerin derste örnek olay yöntemini genel olarak etkili kullanmadığını göstermiştir (Cingöz & Akyürek, 2020, s. 77; Altıntaş, 2014, s. 128). Belirtilenlerden hareketle bu kazanıma ulaşmak için ders planlamalarında hayata yakınlık ilkesinin gözardı edildiği ve kalıcı öğrenmenin yeterince sağlanamadığı söylenebilir.

"Hz. Peygamber'e Bağlılık ve İtaati Ayet ve Hadislerden Hareketle Yorumlar." Kazanımı

"Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar" kazanımını öğrencilerin %70,8'i öğrenmek istediğini belirtirken, %28,6'sı öğrenmek istemediğini belirtmiştir. Hz. Muhammed'in otoritesinin öğrenciler tarafından doğru anlaşılabilmesi için, bu otoritenin dayanaklarının onlara doğru açıklanması gerekmektedir (Baktır, 2004, s. 27). Çünkü gençler belli bir alandaki tecrübe ve uzmanlığa dayanan otoriteyi kabul ederken, emreden ve zorlayan

otoriteye karşı tepkisel yaklaşabilmektedir (Odabaşı, 2020, s. 209). Bu bağlamda öğrencilerden bazılarının kazanımı öğrenmek istememe nedenlerinin, onlara Peygamber otoritesinin anlamının ve bu otoritenin dayanaklarının doğru bir şekilde ifade edilememesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

"Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar" kazanımını öğrencilerin %65,3'ü derste öğrendiklerini, %34'ü öğrenemediklerini ifade etmiştir. Günümüz şartlarında farklı kültür ve inançla karşılaşan gençlerimiz, eğer sağlam bir bilgiye sahip değilse inanç konularında gelgitler yaşayabilmekte, dini değerlerden uzaklaşabilmektedir. Gençliği dini değerlerden uzaklaştıran nedenlerden biri de inanç konularının yüzeysel anlatılması ve onun hikmetini gençlerin içselleştirmelerinin sağlanamamasıdır (Malkoç, 2019, s. 261). Dolayısıyla öğrencilerin çoğunluğunun kazanımı derste öğrenmesi, onların sağlam bir inanca sahip olmaları ve farklı yaklaşımlar karşısında kafa karışıklığı yaşamamaları açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında kazanımı derste öğrenemediğini belirten öğrenci oranı da oldukça fazladır. Bu konuda mülakata katılan öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

Öğrencileri biraz daha çekecek şekilde konuşursan, onların kafa yapısıyla konuşursan, din dersi geldi diye sevinebilir insanlar. İnsanları çekmek biraz daha farklı bir iş. (Ö5/ E/12/AL)

Bence yeterli olmadı. Aslında benim istediğim her konuda daha fazla yorum yapması. O yüzden, yorum yapsak daha güzel olurdu. (Ö8/K/11/FL)

Şimdi şöyle mesela bağlılık ve itaat konusunda daha çok zorlama gibi anlaşılıyor. Ama Hz. Muhammed'in daha sevecen veya farklı yaklaştığını, insanları düşündüğünü, bu şekilde anlatsalar daha şey olabilir. (Ö10/ K/11/FL)

Mülakata katılan öğrenciler kazanımı öğrenmek istedikleri halde, verilen şeklin ilgi çekici olmadığını, derste yorumlara yer verilmediğini, tehdit içerikli bir yaklaşım yerine Hz. Muhammed'in ılımlı yönlerinin verilmesi gerektiğini ve konuların üstünkörü geçildiğini belirtmiştir. Bazı öğrencilerin kazanımı gördükleri halde şimdi hatırlamadıklarını söylemeleri, öğrenme öğretme süreçlerinde etkili öğretimin gerçekleştirilemediğini düşündürmektedir. Etkili din öğretimin gerçekleştirilememesi, derslerde öğrencilerinden bilgileri ezberlemeleri ve gerektiğinde aynen tekrar edebilmelerinin beklenmesinden kaynaklanabilir. Nitekim bir çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun öğrencilerden kendilerine aktarılan malumat kalıplarını olduğu gibi ezberlemelerini bekledikleri görülmüştür (Altıntaş, 2014, s. 275). Sonuç olarak bu durumda kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi oldukça zordur.

Derste yorumlara yer verilmemesi, DKAB öğretmenin din eğitimi anlayışı ile ilişkilendirilebilir. Altıntaş'ın araştırması sonucu DKAB öğretmenlerinin öğretmen merkezli bir öğretim anlayışına sahip olduğunu göstermektedir (Altıntaş, 2014, s. 135). Ayrıca bazı öğrencilerin derste kullanılan üsluba tepki gösterdikleri tespit edilmiştir. Öğretimde kullanılan dile, hitap edilen öğrenci grubunun gelişim dönemine uygun olarak dikkat edilmelidir. Örneğin, Kur'an'ı Kerim aktardığı bilgilerin zihninde kalıcı olması için muhatabının ortamını ve yaşını dikkate almıştır (Dursun & Yaka, 2021, s. 597). Gençler korkutmanın olması ve hoşgörünün bulunmaması durumunda dine karşı tepkisel tutum takınabilmektedir (Ekşi, 1990; Aktaran: Gündüz, 2020, s. 1104). Belirtilenler çerçevesinde öğrenme öğretme süreçlerinde kalıcı öğrenmeyi destekleyecek yaklaşımlar benimsenmediği ve öğrencilere uygun bir dil kullanılmadığı için öğrencilerden bazılarının kazanımı öğrenmek istemediklerini ve derste öğrenemediklerini düşündükleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitimde önemli olan unsurlardan biri öğrenmede kalıcılığın sağlanmasıdır. Öğrenmede öğrenenin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınması gereken önemli unsurlardandır. Çalışmamızda öğrencilerin belli kazanımlara ilgi duymalarına dair düşünceleri ortaya konulmuştur. Buna göre ulaştığımız sonuçlar şöyledir;

Dünya ve Ahiret ünitesi kazanımlarını öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı ortalama olarak %68,3'tür. Ünite kazanımlarını öğrenmek istemeyen ve kararsız kalan öğrenci oranı da %30,7'dir. Öğrencilerin %60'ı ünite kazanımlarını derste öğrendiklerini belirtirken, %39'u da öğrenemediklerini belirtmiştir.

Hira (2023) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin ahiret inancı konusunda meraklı ve ilgili oldukları saptanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler öğrencilerin meraklarını soyut bir saha olmasına, merak uyandıran konuların varlığına, öğrencilerin hayatı anlamlandırmaya yönelik gayretlerine ve adalet isteklerine bağlamışlardır. Konuya karşı isteksiz yaklaşan öğrencilerin bu ilgisizliklerini ise salgın sonrası döneme ve bazı öğrencilerdeki dünyevileşme arzusuna bağlamışlardır. Altaş (2004) tarafından yapılan çalışmada ahiret hayatı öğrencilerin ilgi duyduğu konular arasında görülmüştür. Öğrenci ilgilerinin sınıf seviyelerine göre sıralandığı çalışmada üst sınıf öğrencilerinin konuya daha ilgili oldukları belirlenmiştir. Buna göre ahiret iman konusunun 11. sınıf seviyesinde yer almasının öğrenci ilgisine yönelik isabetli bir karar olduğu düşünülebilir.

Kuran'a Göre Hz. Muhammed ünitesi kazanımlarını öğrenmek istediğini belirten öğrenci oranı yaklaşık %75'dir. Ünite kazanımlarını öğrenmek istemeyen ve

kararsız kalan öğrenci oranı da %25'dir. Öğrencilerin %70'i ünite kazanımlarını derste öğrendiklerini belirtirken, %30'u öğrenemediklerini ifade etmiştir. Farklı çalışmalarda da Hz. Muhammed'in hayatı konusuna öğrencilerin ilgi ve meraklarının olduğu tespit edilmiştir. Yavuzer (2018)'in çalışmasına göre öğrencilerin çoğunluğu Hz. Muhammed'in hayatını okuduklarını ve onun hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Altaş (2004)'a göre de Hz. Muhammed'in hayatı ve öğretileri öğrencilerin ilgi duyduğu konular arasında yer almaktadır.

Öğrencilerin çoğunluğunun bu iki ünite kazanımlarını öğrenmek istedikleri ve kazanımları derste öğrendiklerini düşündükleri kanaatini oluşturmuştur. Tüm bu veriler on birinci sınıf birinci ve ikinci ünite kazanımlarının öğrencilerin çoğunluğunun ilgi ve ihtiyacına uygun olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Mülakata katılan öğrencilerin belirttikleri görüşlerden iki ünite kazanımlarının öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına genel olarak uygun olduğu, ancak öğretmen anlayışı ve öğrenme öğretme süreçlerinden kaynaklanan bazı problemlerin bulunduğu anlaşılmıştır. Bu problemlerden bazıları; konuların üstünkörü geçilmesi, öğretmenin öğrenci sorularına verebileceği olumsuz tepkiler, derste tartışma ortamı oluşturulmaması, öğrenci soru ve yorumlarına yer verilmemesi, somut örneklerin bulunmaması, öğretmenlerin konuyu sunuşlarındaki eksiklikler, farklı kültür ve felsefi yaklaşımlara değinilmemesi, kavramların kalıcı olarak öğretilmemesi şeklinde oluşmuştur. Ayrıca "Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıkla." kazanımını öğrencilerin bilinen bir konu olarak gördükleri ve derslere konu edilmesini gerekli bulmadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte verilerden "Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar" kazanımına ulaşmak için öğrenme öğretme süreçlerinde tehdit içerikli bir yaklaşım benimsenmesinin öğrencileri rahatsız ettiği anlaşılmıştır.

Ulaştığımız bu sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir: Öğrenme öğretme süreçleri öğretmenler tarafından öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak planlanıp uygulanabilir. Buna göre konular işlenirken özellikle tartışma ve örnek olay yöntemlerinin ilke ve kurallarına uygun kullanılması, öğrencilerin hem kendi düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyabilmelerini hem de hayata yakın örnekler sayesinde kazanıma etkili ve kalıcı bir şekilde ulaşabilmelerini sağlayabilir.

Öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları doğrultusunda farklı inanç ve yaklaşımlara derslerde bilimsel bir metotla, dinler açılımlı ve olgusal bir yaklaşımla yer verilmesi, öğrencilerin farklı görüşlere yönelik meraklarına hitap edebilir.

"Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıklar." kazanımı gibi sosyolojik, psikolojik, felsefî vb. birçok boyutu bulunan kazanımların öğretiminde, sadece teorik boyutun öğretimi ile sınırlı kalmayıp toplumda anlamlı ilişkilerin kurulması, dayanışma ve paylaşım gibi duyuşsal boyutlara da yer verilebilir. Öğretim programı geliştirilirken benzer kazanımların planlanmasında duyuşsal kazanımlara da yer verilmesine özellikle dikkat edilebilir. Ayrıca öğrenme öğretme süreçleri öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak onlara uygun bir din dili benimsenebilir.

Verilerde öğretim programıyla, öğretmenlerin öğrenme öğretme süreçleri arasında fark olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenme öğretme süreçlerinden kaynaklanan aksaklıklar dolayısıyla öğrencilerden bazıları kazanımlara ulaşamadıklarını düşünmektedir. Bu nedenle öğretmenler için öğretim programının yaklaşım ve özelliklerini ortaya koyan hizmet içi eğitim çalışmaları planlanabilir.

Extended Abstract

Introduction

Students’ interest and needs are one of the effective conditions in their learning, which should be taken into account in program evaluation and development in religious education. When a student encounters a subject of interest and curiosity during religious education, their desire to learn will be higher, and the realization of learning will be easier. In planning the Religious Culture and Moral Knowledge (RCMK) Course Curriculum, student needs should be prioritized. Furthermore, it should be measured whether the teaching programs respond to changing interests, needs, and expectations. Therefore, programs should be constantly evaluated according to students’ interests and needs at different grade levels. In our study, we will examine to what extent the achievements of the ‘World and the Hereafter’ and ‘Prophet Muhammad According to the Qur’an’ units in the 11th grade RCMK Course Curriculum meet the interests, needs and expectations of students. In this context, the main problem of our study is whether the achievements of the 11th-grade RCMK Course Curriculum units are compatible with students’ thoughts about their own interests, needs, and expectations.

Method

In this study, survey model and mixed research method were used. In the research, it was aimed to reveal the general opinions on the subject by using quantitative data and to analyze these opinions in more detail by using qualitative data. Thus, depending on the research design, the meaning of quantitative results was detailed and complemented with qualitative results (Creswell & Clark, 2020, p. 9-10).

In this research, a convergent parallel design, one of the mixed research designs, was chosen. Within this framework, quantitative and qualitative data were collected and analyzed separately, and during the interpretation of the results, they were integrated. As a result, qualitative and quantitative findings were synthesized in a complementary manner (Creswell & Clark, 2020, p. 85). While numerical results obtained through surveys provided a general approach, the data obtained from interviews aimed to reveal the reasons behind students’ opinions.

Findings and Interpretations

Compatibility of the “The Importance of Believing in the Hereafter in Making Sense of Life” Outcome with Students’ Interests and Needs and Its Relationship with Their Learning

Recognizes the Importance of Belief in the Afterlife in Making Sense of Life

The students who expressed their desire to learn this achievement in RCMK course constitute 78.6%. The percentage of students who provided negative responses regarding their willingness to learn this attainment is 20.7%. Among the students, 53% claimed that they have learned this achievement in this course.

During the interviews, students mentioned issues such as the superficial coverage of topics, negative reactions from teachers to student questions, the absence of space for student comments and questions, and the lack of a discussion environment in the class.

Establishes a Relationship Between the Worldly Life and the Hereafter

The percentage of students who expressed a desire to learn this achievement in the class is 60.9%. The percentage of students who gave a negative response regarding their desire to learn this achievement is 38.5%. The percentage of students who claimed to have learned this achievement in the class is 55.1%, while the percentage of those who believed they couldn’t learn it sufficiently is 44.2%.

In the interviews, no student mentioned that they were not interested in or did not want to learn this achievement. Students who stated that they could not learn the achievement sufficiently pointed to reasons such as the lack of concrete examples in the class, deficiencies in the way teachers presented the topic, the absence of student opinions, and the failure to address different cultures and philosophical approaches.

It confirms the stages of the afterlife with verses from the Qur’an and Hadiths.

In this achievement, 74.1% of the students have indicated that they want to learn it. The percentage of students giving negative responses regarding learning the achievement is 25.2%. 66.3% of the students believe that they have learned the achievement sufficiently in class, while 32.9% of the students have given negative responses about learning it in class.

During the interviews, all students who participated have expressed their desire to learn the achievement, yet they believed that there were certain deficiencies in

the teaching and learning processes. These deficiencies include the inability to teach concepts permanently in class and the lack of different perspectives.

Explains Religious Practices Related to Funeral Ceremony with Examples

The students' preferences for this achievement are as follows: 59.8% expressed a desire to learn it, 38.4% did not want to learn it. 65.9% of the students participating in the study believe they have learned this achievement sufficiently, while 32.7% of them stated that they did not learn it sufficiently during the class.

In the interviews, students generally mentioned that they were not very interested in this topic. They indicated that they had learned enough to have some knowledge about it, and they considered this knowledge to be sufficient. Students indicated various reasons for their lack of interest in this topic, such as the belief that it is a well-known subject and doesn't seem necessary, the perception that it primarily concerns men and, therefore, doesn't interest them, the belief that it's not a crucial subject for high school students, and the suggestion that topics of interest to this age group should be given more priority. Additionally, one student mentioned that their different belief system contributed to their lack of interest in this topic.

The Relationship Between the Achievements of the Unit on Prophet Muhammad According to the Quran and Their Relevance to Students' Interests and Needs, and Its Impact on Their Learning

Recognizes the Exemplary Character of Prophet Muhammad

This achievement is desired to be learned by 78.3% of the students, while 21.1% expressed no interest in learning it. Among the students, 72.4% stated that they learned this achievement in class, while 25.8% mentioned that they couldn't learn it.

During the interviews, students pointed out the aspects they found lacking in this regard. Some students criticized the lack of different perspectives in the presentation of Prophet Muhammad's character. They emphasized the need for a closer look at people with opposing views, the inclusion of more different and less known aspects of Prophet Muhammad's life, and the importance of making the teaching more effective. They also mentioned the necessity of including examples that could be viewed negatively.

Explains the Prophetic Duties of the Prophet Muhammad

73.2% of the students stated that they want to learn this achievement, while 24.8% stated that they do not want to learn it. 72.8% of the students stated that they learned this achievement in class, while 26.5% stated that they did not learn it.

Students who mentioned that they couldn't learn the achievement in class generally stated that they learned it but couldn't remember it at the moment. One student mentioned that more permanent learning would occur if comments were made through examples in the lessons. A student who did not want to learn the achievement stated that they would like to learn more practical topics related to life instead.

Interpretation of Obedience and Loyalty to Prophet Muhammad Based on Quranic Verses and Hadiths

Although 70.8% of the students expressed their desire to learn this achievement, 28.6% stated that they did not want to learn it. 65.3% of the students claimed they learned it during the class, while 34% mentioned that they could not learn it effectively.

During the interviews, the students pointed out that even though they wanted to learn this achievement, the presentation of the content was not interesting. They also emphasized the lack of discussions in class, suggested that a more positive and moderate approach, focusing on the benevolent aspects of Prophet Muhammad, should be taken instead of a threatening one, and complained about the superficial coverage of the topics.

Recommendations

Based on the results we have obtained in this study, the following suggestions have been developed: Teaching and learning processes can be planned and implemented by teachers in accordance with students' interests and needs. Therefore, especially when covering topics, the proper use of discussion and case study methods, following their principles and rules, can enable students to express their own thoughts freely and reach the learning goals effectively and permanently through real-life examples.

In line with the fundamental philosophy and general objectives of the RCMK Course Curriculum, different beliefs and approaches can be included in lessons with a scientific method, with a comprehensive and factual approach to religions. The approach in this study may attract students' curiosity about different perspectives.

For objectives like 'Explains funeral-related religious practices with examples,' which have various sociological, psychological, philosophical dimensions, teaching should not be limited to theoretical aspects only. Instead, it can involve meaningful relationships in society, emphasizing emotional aspects such as solidarity and sharing. When developing the curriculum, particular attention can be given to including emotional objectives when planning similar goals. Additionally, in the teaching and learning processes, a language suitable for students' developmental characteristics can be adopted.

The data indicates a difference between the teaching program and the teachers’ teaching methods. Some students believe that they could not reach the learning goals due to deficiencies in the teaching methods. Therefore, in-service training programs can be planned for teachers to familiarize them with the approach and features of the curriculum.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Yazar (lar) / Author (s): Hatice ARI, Süleyman AKYÜREK

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Kaynakça

- Akyürek, S. (2015). *Din öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Altaş, N. (2004). *Gençlik döneminde din olgusu ve liselerde din öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Altaş, N. (2008). İlköğretim öğrencilerinin din öğretimi sürecinde ilgi duydukları konular (Ankara ili örneğinde 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri üzerinde karşılaştırmalı bir analiz). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49(2), 103-120.
- Altıntaş, M. E. (2014). *Öğretmenlerine göre ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde değer öğretimi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi
- Aşlamacı, İ. (2018). Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Din Öğretimi Modelleri Çerçevesinde Konumlandırılması. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 18(2), 718-744.
- Ayaydın, N. (2012). *Din öğretiminde soyut kavramların öğretilmesiyle ilgili problemlerin incelenmesi* [PhD Thesis]. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Aydın, M. Z. (2015). *Din öğretiminde yöntemler* (C. 2). Nobel Yayın Dağıtım.
- Bağcı, H. M. (2010). Modern dünyada peygamber algısı. *Eskiyeşi*, 17, 74-89.
- Baktır, M. (2004). Hz. Peygamberin otoritesinin dayanakları. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 23-40.
- Cingöz, O., & Akyürek, S. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğitimine katkı sağlamaya yönelik olarak kullandıkları yöntem ve teknikler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 76-118.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2020). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. Anı Yayıncılık.
- Çağrıncı, M. (2020). Muhammed; Örnek oluşu maddesi. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhammed>
- Çakmak, F. (2018). Öğrencilerin Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentileri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 24-47.
- Çınar, H. A. (2020). Dinî tutum ve peygamber tasavvuru arasındaki ilişkiye dair mukayeseli bir araştırma: Ülkü İmam Hatip Lisesi ve Mevlana Ortaokulu örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(13), 83-118.
- Dikmen, A. (2015). Değişik din ve mezhep müntesiplerinin ölümle gelen sosyal birliktelik algıları ve ölümü içselleştirme uygulamaları (Diyarbakır örneği). *Journal Of International Social Research*, 8(40).
- Diler, R., & Sevim, Ö. M. (2019). Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin anlamlı öğrenme etkinlikleri. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(11), 927-959.
- Durmuşoğlu, K., & Ataman, K. (2018). Kutsaldan sekülere: Değişen ölüm algısı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(1), 123-149.

- Dursun, F., & Yaka, E. (2021). Mekkî sûrelerin eğitim metodu açısından üslubu. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 566-602.
- Erdiç, Ş. (2017). Anadolu’da ölümle ilgili inanç ve uygulamalara sosyolojik bir yaklaşım Elmalı yöresi örneği. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21(1), 147-178.
- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde program geliştirme*. Edge Akademi Yayınları.
- Günaydın, F. (2017). İmam-Hatip Liselerinde inanç soru(n) ları. İçinde *Din Karşıtı Çağdaş Akımlar ve Deizm (Sempozyumu)* (ss. 322-335). Ensar Neşriyat.
- Gündüz, M. M. (2020). Gelişim özellikleri doğrultusunda gençliğin din eğitimi. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 1092-1117.
- Hira, A. (2023). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde ahiret inancı öğretiminin öğretim programları, Ders kitapları ve öğretmen görüşleri bağlamında incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Hökelekli, H. (2018). Din psikolojisi. *Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*.
- Işıkdoğan, D. (2006). İlköğretim din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin yeterlikleri. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kandemir, S. (2022). Lise öğrencilerinin islam inanç esaslarını benimseme düzeyleri üzerine bir araştırma. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 5(2), 354-379.
- Karslı, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde hayatın anlamı ve dindarlık ilişkisi. *Öndokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48, 169-201.
- Kılavuz, M. A., & Yılmaz, H. (2009). Örgün ve yaygın eğitimde öğrenenlerin ihtiyaçları doğrultusunda din eğitimi ve öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 123-139.
- Koç, A. (2010). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yeterlikleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 107-149.
- Koçak, Z. C. (2019). Günümüz yerleşik peygamber tasavvurunun genç zihinlerde karşılığı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 117-134.
- Malkoç, M. (2019). Gençliği dini değerlerden uzaklaştıran sebepler. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 252-268.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*.
- Odabaşı, F. (2020). Üniversite gençliğinin otorite algısı ve din. *İlahiyat Akademi*, 12, 183-216.
- Osmanoğlu, C., & Korkmaz, M. (2018). Öğrencilerine göre ideal ilahiyat fakültesi öğrencisinin nitelikleri ve bunların ilahiyat eğitimiyle ilişkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 119-178.
- Özarlan, S. (2000). Ahiret inancının insanın anlam arayışına müspet katkısı. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 295-307.

- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149.
- Sezer, S., & Saya, P. (2009). Gelişimsel açıdan ölüm kavramı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 151-165.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2006). Eğitim programı geliştirme sürecinde önemli bir aşama: İhtiyaç belirleme. *Tıp Eğitimi Dünnyası*, 22(22), 1-9.
- Taştekin, O. (1998). *Kıyamet ve ahiretle ilgili kavramların öğretimi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uçak, H. E., & Doğan, R. (2021). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin kavram öğretimi sürecinde karşılaştıkları zorluklar. *İslami Araştırmalar Dergisi*.
- Yapıcı, A. (2009). Modernleşme-sekülerleşme sürecinde Türk gençliğinin anlam dünyasında dinin yeri (Çukurova üniversitesi örneği). *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 9(2), 1-37.
- Yavuzer, H. (2018). Üniversite gençliğinin din algısı (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi örneği). *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 22-48.
- Yeşilbaş, Z. (2006). *İlköğretim okullarında din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde öğretmen tutumlarının öğrenci ve ders üzerindeki etkileri* [PhD Thesis]. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Yeşilyurt, T., & Taşdelen, M. (2012). Ahiret inancının pratik yansımaları. *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 55-68.
- Zengin, M., & Menküç, D. (2021). Lise öğrencilerinde deizm düşüncesi: Gençler neyi sorguluyor ve nelerden etkileniyorlar? *Uluslararası İslam, Modernite ve Gençlik Sempozyumu. Zonguldak*.